

T.C.
GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIđI
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel M¼d¼rl¼đ¼
Bitki Sağlığı Araştırmaları Daire Başkanlığı

T¼RKİYE İSTİLACI BİTKİLER KATALOđU

ANKARA

2015

Editör:
Prof. Dr. Hüseyin ÖNEN

ISBN: 978-605-9175-05-0

© Bu kitabın her türlü yayın hakları, Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince,
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü'ne aittir.
Orta Karadeniz Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma İstasyonu Müdürlüğü tarafından
bastırılmıştır.

İsteme Adresi:

Orta Karadeniz Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma İstasyonu Müdürlüğü
Turhal Yolu Üzeri 11. Km. TOKAT

Tel : 0356 252 12 50 - 51

Faks : 0356 252 12 53

<http://arastirma.tarim.gov.tr/tokatarastirma>

ELSHOLTZIA CILIATA

Fergan KARAER¹ - Salih TERZİOĞLU² - Hamdi Güray KUTBAY³

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilimleri ABD. Kurupelit / Samsun, fkaraer@omu.edu.tr

² Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Trabzon, sterzi@ktu.edu.tr

³ Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü Kurupelit / Samsun, hguray@omu.edu.tr

ADLANDIRMA

Latince: *Elsholtzia ciliata* (Thunb. ex A. Murray) Hyl.

Sinonim: Bitki 29 ayrı bilimsel isimlendirmeye sahiptir. Bunlardan *Sideritis ciliata* Thunb., *Elsholtzia cristata* Willd. ve *E. partini* (Lepech.) Garcke literatürde en sık kullanılan sinonimlerdir.

Türkçe: Köri yaprağı

İngilizce: Vietnamese Balm, Crested late- summer mint

ORJİNİ

Orta ve Doğu Asya

TANIMI VE BİYOLOJİSİ

Elsholtzia ciliata, 30-80 cm, tek yıllık dik, 4 köşeli, tüysüz ya da tüylü, esnek gövdeli, genellikle dallanmış, nane gibi keskin bir kokuya sahip ve süs bitkisi olarak da kullanılan otsu bir bitkidir. Yaprak sapı dar kanatlı, yaprak ayası yumurtamsı-eliptik şekilde, boyu 2-10cm, eni 1-4 cm, ucu sivri, yaprak kenarları

testere dişli ve az tüylüdür.

Çiçek durumu başak şeklinde 2-5 cm, her boğumda 2 çiçekli, çiçek yaprakçıkları (brakte) yapraklara benzemez, ters yumurtamsı siliat, 4-5 mm, çiçeklerden daha uzun ve iki sıra halinde karşılıklı dizilmiş olup 2-3 çiçeği örtmektedir. Tek yönlü dizilen çiçeklerin sapları kısa, çanak yapraklar (sepal) birleşik (kaliks), çan şeklinde, 5 damarlı ve eşit olmayan dar üçgen şekilli, sivri 5 parçalı, parçalar 1,5-2 mm, açık kahverengimsi-pembe renkli ve tüylüdür. Kaliks meyvede büyür (2 katına çıkar-4 mm), kaliks boğazı tüylerle kaplıdır. Korolla, 2 dudaklı üst dudak miğfer şekilli, alt dudak 3 loplu ve tüylü, 3-4 mm uzunluğunda leylak-morumsu renklidir. Erkek organlar 4 tane, korolladan dışarı uzanmış ve açıktır.

Meyve fındıkçık (nutlet), sarı-kahverengi, tüysüz, düz, yumurta şekilli küçük (yaklaşık 1 mm) ve ucu küttür (Mill, 1982). *E. ciliata*'nın çiçeklenme dönemi Temmuz ve Ekim ayları olup meyve dönemi Ekim ve Ocak 'tır (Mill, 1982; Shu,1994).

Şekil 1. *Elsholtzia ciliata* A) yaprak ve çiçek durumu, B) çiçek durumu, C) Korolla, D) Fındık meyve (Resimler: Leslie J. Mehrhoff)

Şekil 2. *Elsholtzia ciliata* yol kenarında genel durumu (Resim S. Terziođlu)

EKOLOJİK İSTEKLERİ VE DAĞILIM ALANLARI

Asya kökenli olan köri yaprağının doğal yayılış alanı Sibirya'dan Orta Asya, Güneydoğu Asya'ya kadar uzanır (Anonim, 2014a). Bu yayılış alanında Çin, Japonya ve Hindistan gibi ülkeleri yer almaktadır. Ayrıca Kuzey Amerika'da geniş bir yayılış alanına sahiptir. Günümüzde Nepal'de 1500-3400 m yükseltilerde yayılışı bulunan (Anonim, 2014) köri yaprağı Amerika ve Avrupa'da doğallaşmıştır.

Köri yaprağı genellikle terk edilmiş döküntü alanları gibi habitatlarında, meralar ile kara, demir ve otoyollarının kenarları gibi alanlarda, özellikle nemli topraklarda iyi yetişmektedir (Martine ve Quarta, 2012). Ülkemizde ilk olarak İstanbul-Gaziköy (Mill, 1982)'den doğallaşmış tür olarak kaydı bildirilen köri yaprağı, Doğu Karadeniz bölgesinde Rize sahillerinde de doğallaştığı rapor edilmiştir (Anonim, 2014a). Ayrıca Köri yaprağı'nın Artvin Hatila Vadisi Milli Parkında da bulunduğu tarafımızdan tespit edilmiştir.

YAYILMA ŞEKLİ

Süs bitkisi olarak kullanılan bitki insan eli ile uzak mesafelere taşınmış ve günümüzde çok geniş bir yayılma alanı bulmuştur. Köri yaprağı çimlenme gücü çok yüksek olan küçük tohumları vasıtası doğal yollarla da farklı şekillerde yayılmaktadır. (Anonim, 2014a; Harper-Lore ve ark., 2005).

ZARARI VE KONTROLÜ

Oluşturduğu Zararlar: Bitkinin istilacı bir karakterde olup olmadığı günümüzde tam olarak bilinmemekle birlikte, iyi bir üreme başarısına sahip olması, doğal alanlarındaki habitatların dışında geniş bir dağılım göstermesi potansiyel bir istilacı tür olarak kabul edilmesine neden olmaktadır (Anonim, 2014a). Özellikle bulunduğu alanlarda yoğun popülasyonlar oluşturması ve hızlı yayılım göstermesi, yıllık olmasının avantajı ile erken çimlenmesi ve bulunduğu alanı işgal etmesi doğal ekosistemlere zarar verebilmektedir.

Kontrolü: Bitkinin süs bitkisi olarak kullanılması ve saldırgan özelliğinin yeteri kadar bilinmemesi nedenleriyle genel olarak mücadeleye yönelik yeterli bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla öncelikle bu konuda halkın ve ilgilenenlerin bilinçlendirilmesi gereklidir. Genel olarak küçük alanlarda elle toplama ve tohum bağlamadan önce biçme önerilebilir.

ÜLKEMİZ İÇİN TAŞIDIğI MUHTEMEL RİSKLER

Köri yaprağının etkileri ve oluşturması muhtemel riskler konusunda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bitkinin ölkemizde doğallaşması, mevcut yayılışı ve muhtemel riskleri hakkında detaylı çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- ANONİM, (2014). http://tr.wikipedia.org/wiki/Elsholtzia_ciliata
- ANONİM, (2014a). http://www.eddmaps.org/ipane/ipanespecies/herbs/Elsholtzia_ciliata.htm
- MARTIN, CT. VE QUARTA, E. (2012). Exotic *Elsholtzia ciliata* (Lamiaceae) Abundant In the Ausable River Delta, Clinton County, New York, *Rhodora*, 114, (959), 334-336.
- MILL, RR. (1982). *Elsholtzia* Willd. In: Davis PH, editor. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, Vol. 7. Edinburgh UK: Edinburgh University Press, s. 462.
- SHU, XR. (1994). *Elsholtzia* Willd., In: *Flora of China*, 17: 246-255.